

Kiss András főtitkári jelentése

Az előző évekhez felsorakozó 1997. évi jelentésünk egy időben összegező beszámolója is annak a négyesztendő időszaknak, amelyre az 1994-beli tisztújításkor Egyesületünk tisztségviselői megbízatást kaptak a testület igazgatására. E tevékenység ellátása során viszont azt, hogy a számunkra meghatározó polgári jogállamiság mennyiben valósult meg, elsősorban a ránk bízott Egyesület szemszögéből ítélni lehet. E tekintetben azonban azon kívül, hogy lehetőségünk nyílt az Egyesület újraindításához, nem számolhatunk be eredményekről. A polgári jogállam pillérei közé tartozó olyan állampolgári alapjogok, mint a jogsértő intézkedések orvoslása, a jogszerűen szerzett magántulajdon és a szerzett jogok tiszteletben tartása, valamint a teljes jogegyenlőség gyakorlása, nem valósultak meg. Ehhez változatlanul elengedhetetlennek tartjuk a már létezett polgári jogrendet sértő törvénytelen intézkedések hatálytalanítását és a jogsértések általános érvényű orvoslását. Az általános érvényű – és nem kisebbségi kiváltság- vagy engedményként – tulajdonosi jogcímen visszajuttatott javainknak a tudományosság érdekében történő használatáról tulajdonosként – egyenlő félként – készek voltunk és vagyunk tárgyalni. Viszont tulajdonjogunk helyreállításához ragaszkodunk, ugyanis változatlan nézetünk, hogy a kultúra ismérvei azonosak, az ezek szerint történő értékbeli hozzájárulás, alkotás egyaránt a kultúrát gyarapítja. Akárcsak az Egyesületünk elsőrendű céljaként meghatározott *anyanyelvű tudományművelés*, amit viszont leghatékonyabban mi tudunk gyámkodás nélkül, önállóan elvégezni. A meg nem valósult jogorvoslat hiányában is egyesületi céljaink változatlanok maradtak, azokat azonban a lehetőségek szerint kiépített működési keretünkben igyekeztünk elvégezni.

Szervezés

A rendes tagok létszáma az 1994. évi jelentésünkben feltüntetett 1789-hez viszonyítva 3170, a gyarapodás négy év alatt 1381 új tag (taglétszámunkból 1348 egyetemi hallgató, 109 pedig alapító tag). A létszámnövekedés az egyetemi hallgatók nagyszámú beiratkozásának tulajdonítható. Eredményeink közé soroljuk könyvtáraink vonzóerejét az egyetemi hallgatók kö-

rében, viszont nagyobb számú részvételük tagjaink sorában azzal a feladattal is jár, hogy őket az egyetem elvégzése után is tartsuk meg tagjaink között, mint a különböző munkaterületeken számba jöhető és bekapcsolódó utánpótlást. Hasonló reményeket fűzünk a már régebről egyesületünk életében tevékenyen működő ifjúsági szervezet testületek, a Kolozsvári Magyar Történezhallgatók Egyesületének (KOMATE) és a biológia szakos hallgatók ÖKO-STUDIUM csoportjának, valamint az 1997-ben bekapcsolódott földrajz és geológia szakos hallgatók csoportjának (GEKKO) munkásságához, és bízunk tagjaik további részvételében, feladataik vállalásában és teljesítésében.

Két könyvtárrészlegünk, a Jordáky Lajos könyvtár (Haşdeu–Kökert utca 39. sz.) és a nyelv-, irodalom- és történelemtudományi szakkönyvtár (Lăcătuşului–Lakatos utca 3. sz.) mellett az EME-házban is beindult a Természettudományi és Matematikai Szakosztály szakkönyvtára. Titkárságunkon pedig az Orvostudományi Szakosztály helyi csoportjának könyveit helyeztük el. A könyvtárosi teendőket négy könyvtáros látja el.

Megtörténtek az előkészületek könyvtárrészlegünk állományának egységes számítógépes feldolgozására. Könyvtári állományunk gyarapodásában jelentős része van az Országos Széchényi Könyvtár Nemzetközi Csereszolgáltatának, és rendszeresen ellátnak kiadványaikkal a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára és a Magyar Országos Levéltár is.

Az EME-ház kihasználása állandóan teljesebbé válik. Az ottani munkahelyek, könyvtári részlegek, kiadványraktár mellett előadótermünk szinte naponta foglalt szakosztályaink, csoportjaink számára, de a lehetőségek szerint rendelkezésére bocsájítjuk testvérszervezeteinknek és magyar tudományos és művelődési intézményeknek is. Külön ki kell emelnünk, hogy a magyar nyelvű egyetemi oktatás keretében a meghívott vendégtanárok közül többen is igénybe vették az előadótermet. Hasonlóképpen vendégszobánkat is a fenti szempontok szerint bocsájítottuk az igénylők rendelkezésére.

Szakosztályaink, kutatóműhelyeink

Az elmúlt négy esztendőhöz hasonlóan szakosztályaink ebben az esztendőben is eredményesen folytatták munkájukat. A kutatási eredmények közlése és megvitatása terén a havi felolvasóülések mellett vagy helyett egyre nagyobb teret kapnak az évi tudományos ülésszakok, illetve az újraélesztett vándorgyűlések. Ezek eredményeit a szakosztályi közgyűlések megvitták, tételes felsorolásukat pedig az *Erdélyi Múzeum* 1997. évi 3–4. száma közli. Csoportjaink és fiókegyesületeink is eredményesen fejlődnek.

Tudományos kutatóink az előbbi jelentésekben említett kutatási területeken végzik munkájukat. Ezek a magyar nyelvtörténet (elsődlegesen részvétel az Erdélyi Magyar Szótörténeti Társzerkesztésében), Erdély írásos kultúrája, valamint a romániai magyar értelmiségi potenciál felmérése.

Kiadványaink

Rendszeresen megjelenő időszaki kiadványaink (*Erdélyi Múzeum*, *Múzeumi Füzetek*, *Orvostudományi Értesítő*) mellett az *Erdélyi Tudományos Füzetek* sorozatunkban a 223. számú füzetként megjelent Benkő Elek *Középkori mezőváros a Székelyföldön* című munkája és 224. számként nyomdába került Egyed Emese *Levelek fejéről Múzsák sisakomat. Barcsay Ábrahám költészete* című tanulmánya. Az *Erdélyi Történelmi Adatok* sorozatban Kovács András *Gyulafehérvár város törvénykezési jegyzőkönyvei* című forráskötetének megjelenése a közeljövőben várható. A *Műszaki Tudományos Füzetek* sorozatban *A fiatal műszakiak tudományos ülésszaka II.* címmel jelentek meg a bemutatott dolgozatok. Önálló kötetként Egyesületünk ki-

adásában megjelent Deé Nagy Anikó *A könyvtáralapító Teleki Sámuel*, valamint Sepsí Árpád és Kohl István *A kárpáti barnamedvéről* című munkája, és megjelenés előtt áll a Demény Lajos szerkesztette *Székely Oklevéltár* IV. kötete.

A második világháború utáni magyar nyelvű könyvtermést számba vevő eddig megjelent két kiadványunkat követően az Országos Széchényi Könyvtárral közösen kiadtuk a Monoki István összeállításában a két világháború közötti anyagot tartalmazó, a *Magyar könyvtermelés Romániában* című bibliográfia I. kötetét. Ugyancsak közös kiadványként, ezúttal a budapesti Akadémiai Kiadóval, megjelent az *Erdélyi Magyar Szótörténeti Tár* IX. kötete. Kiadványaink részben az Illyés Közalapítvány, részben a budapesti Művelődési és Közoktatási Minisztérium Határon Túli Könyvpályázatán szerzett támogatással, illetve a címlap belső oldalán feltüntetett támogatóinknak köszönhetően jelentek meg.

Ösztöndíjak

A közvetlenül Egyesületünk ajánlása alapján juttatott ösztöndíjak közül az előző évekhez hasonlóan 1997-ben is a Magyar Tudományos Akadémia által juttatott öt ösztöndíj került kiosztásra. Ezeket két filozófia szakos, egy matematikus, egy matematika-módszertanos és egy közgazdász pályakezdő kapta. Az előző évekhez viszonyítva, annak érdekében, hogy a hazai magyar kutatói utánpótlást biztosítsuk, pályázati feltételként szerepelt, hogy a pályázó az országban legyen doktorandus. Előnyt jelentett, ha már munkaviszonyban álló személy pályázott. A kéthetes Europa Institut ösztöndíjban 1997-ben 19 tagunk részesült, 1994-től összesen 60 tag.

A budapesti Művelődési Minisztérium által kiírt és a múltban Egyesületünk kezelésére bízott posztgraduális ösztöndíjak közül leginkább az vált be, amely legfeljebb hat hónapig terjedő ösztöndíjat biztosít azoknak, akik megkezdett kutatásaikat kívánják kiegészíteni magyarországi kutatásokkal. 1997-ben ebből az ösztöndíjsoportból 55 személy részesült összesen 100 havi ösztöndíjban, 1995 és 1997 között pedig 151 pályázónak biztosítottak 350 havi ösztöndíjat. Ez a kutatói ösztöndíjsoport a jövőben szerintünk kibővíthető. Másoddiploma megszerzését szolgáló ösztöndíjat 1997-ben 25 pályázó kapott, 1995 és 1997 között 75-en jutottak ösztöndíjhoz.

A doktorandusi ösztöndíjak területén a legvitatottabb ennek az ösztöndíj csoportnak a mai szempontok szerinti léte és kezelése. Előző évi jelentéseinkben és külön beadványban is kifejtettük, hogy mai formájában ez az ösztöndíjtípus nem szolgálja a romániai magyar tudományosság gyarapítását, az utánpótlás biztosítását. Változatlanul fenntartjuk azt az álláspontunkat, hogy a hazai tudományosságban már helyet kapott vagy már kezdeti eredményeket felmutató pályázók kapjanak doktorandusi ösztöndíjat. Elutasítjuk az 1997-ben tartott közös értekezleten elhangzott – egyébként rossz példára hivatkozó – „hadd menjenek” szemléletet. Természetesen ki-ki legjobb belátása szerint keresse ott a jövőjét, ahol ezt jónak látja. De ezt ne abból a pénzügyi fedezetből, amit a romániai magyar tudományosság utánpótlására, megerősítésére szántak. A Természettudományi és Matematikai Szakosztály az 1998/99. tanévre kidolgozott egy minősítési pontrendszert. Amennyiben Egyesületünket felkérlik, úgy ennek alapján továbbra is vállalja részvételét az ösztöndíjak kezelésében, de véleményünk szerint ezt kizárólag a professzionizmus jegyében teheti, tudomány- és népesedéspolitikai szempontok figyelembevételével. Nem tartjuk járhatónak a professzionizmuson és az említett szempontokon túli népszavazás típusú döntésmódot. Egyébként 1997-ben 22 személy kapott PhD ösztöndíjat, 30 pedig pót-ösztöndíjban részesült, 1993–94-ben 56 pályázó részesült PhD ösztöndíjban, 1995 és 1997 között pedig 66 rendes, 164 pedig PhD pótösztöndíjban. Ebből 1997-ben 22 személy jutott rendes PhD és 30 személy pótösztöndíjhoz. Visszatérésükről nem számolhatunk be.

Az alatt a nyolc esztendő alatt, amíg az ösztöndíjakat kezeltük, nyilván hibákat is elkövetünk, de például – összehasonlítva döntéseinket az első évek mások által hozott döntéseivel – az Erdélyi Múzeum-Egyesület ösztöndíjkezelésében nem érvényesült sem a nepotizmus, sem a klientúraszerzés, ezt pedig egyik legszebb eredményünknek véljük.

Adományok, támogatások

Tagjaink és támogatóink az 1997. esztendőben is különféle adományokkal igyekeztek Egyesületünket segíteni. Itt a tárgyi adományok sorában a szerzők és könyvszerető tagjaink állnak az első helyen. Ezek közül ki kell emelnünk Rácz Gábor és felesége, Kotilla Erzsébet egykori marosvásárhelyi egyetemi tanárok nagyszámú értékes művészettörténeti súlypontú könyvadományát, Binder Pálné kéziratadományát (néhai Binder Pál hagyatékából) és Mócsy László, a Jog-, Közgazdaság- és Társadalomtudományi Szakosztály titkáráét, aki egy teljes Corpus Juris sorozatot adományozott Egyesületünknek. Hasonlóképpen ki kell emelnünk Vargha Júlia csíkszeredai és Csavar István Emil kézdivásárhelyi tagtársainkat, akik évente nagyobb összeggel támogatják Egyesületünket. Egyesületünk fenntartását és működését alapvetően azok a támogatások biztosítják, amelyeket nyílt pályázatok alapján az Illyés Közalapítványtól kapunk, illetve amelyekben a Soros Alapítvány részesít (számítógépek). Egy könyvkiadási pályázat kivételével sajnos nincs tudomásunk olyan nyílt felmérésről, illetve támogatási szándékról, amit kormányzat hirdetett volna meg.

Ingtatlanok, székhelyek, bérlemények

A főtéri Wass Otília ház ügyében a strasbourgi nemzetközi bírósághoz fordultunk. Most van folyamatban az onnan kért kiegészítések megszerkesztése. A kisebbségi javak visszaadását rendező törvényjavaslatot nem tartjuk kielégítőnek, mert figyelmen kívül hagyja a tulajdonjogra vonatkozó általános alapelveket.

Kapcsolatok, együttműködések

Eddigi kapcsolatainkat mind országon belül, mind határon túli viszonylatban fenntartottuk, fejlesztettük. A Kriza János Néprajzi Társasággal, az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társasággal, a Romániai Magyar Közgazdász Társasággal, az Erdélyi Kárpát Egyesülettel, valamint közművelődési téren az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesülettel gyümölcsöző együttműködés alakult ki, ezt bizonyítják közös rendezvényeink is. Jó kapcsolataink vannak professzionális viszonylatban a román történetkutatókkal. Biztatónak tekintjük azt az együttműködési megállapodást, amelyet a gundelsheimi Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde e. V. Heidelberg tudományos munkacsoporttal kötöttünk.

Tisztelettel kérjük a fentiek tudomásulvételét, jelentésünk elfogadását, megbízatásunk lejártaival pedig felmentésünket.